

ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ
Righteousness of Philosophy of Sufficiency economy
as the fundamental philosophy of development of the nation

วิเศษ แสงกาญจนวนิช

Wiset Sangkanjanavanich

เอนก สุวรรณบัณฑิต

Anek Suwanbundit

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 7 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนทรรศน์ใหม่ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปรัชญาและการพูดคุยในวงเสวนาเพื่อหาข้อคิดเห็น ความรู้มาขยายข้อมูลในเชิงกรอบความคิดปรัชญา แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ความคิดเชิงปรัชญาให้เหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องพิจารณาจากหลายด้าน ได้แก่

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะนโยบายของพระมหากษัตริย์เป็นความชอบธรรมทางศาสนาตามแนวคิดเทวสิทธิ์และเป็นพระโพธิสัตว์ที่จะทรงไว้ซึ่งเมตตาธรรม ยุติธรรมและบันดาลความสุข ความรุ่งเรืองแก่ประชาชน และมีลำดับความสัมพันธ์กับประชาชนในฐานะศูนย์กลางแห่งอำนาจ ประชาชนต้องเคารพ เชื่อฟังและมีศรัทธาตามจารีตประเพณีโบราณ
2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะนโยบายของรัฐบาลเป็นความชอบธรรมทางรัฐศาสตร์ มีลักษณะเป็นสัญญาประชาคม เป็นอำนาจหน้าที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อเนื่องยาวนาน และยังปรากฏอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) การเชื่อมโยงศาสตร์พระราชากับการพัฒนาประเทศเพื่อให้การพัฒนาในทุกมิติมีการบูรณาการบนทางสายกลาง
3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะบทบัญญัติทางกฎหมายเป็นความชอบธรรมทางนิติศาสตร์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีบทบัญญัติอันเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบัญญัติไว้คือ หมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 75 วรรคหนึ่ง ทำให้เกิดบทบาทของความชอบธรรม กลไกต่างๆ ของสังคมทำงานไปได้ตามบทบัญญัตินั้น ความเป็นธรรมที่ส่งเสริมผ่านการทำให้ระบบ

กฎหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกับความเป็นธรรมทางสังคมเป็นกระแสหลักของหลายประเทศ 4. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเป็นความชอบธรรมตามหลักปรัชญา ได้แก่ 1) อภิปรัชญาตามลัทธิวินัยและแนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางด้วย เน้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ในสภาวะปัจจุบันท่ามกลางความรู้ต่าง ๆ ที่แตกต่างหลากหลาย 2) ญาณปรัชญาตามปรัชญาหลังนวยุคเสนอคำตอบที่สอดคล้องกับวิถีคิดของสังคมไทยว่าควรศึกษาย้อนอ่านให้หมด ไม่ควรละเว้นและควรคัดสรรเฉพาะส่วนที่ดีที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตในปัจจุบันเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ปรัชญาจริยะมีความสอดคล้องในระดับเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ มุ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต การวิจัยนี้ชี้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความชอบธรรมในการเป็นปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติอย่างเต็มที่และควรเผยแพร่ด้วยการชี้แจงเหตุผลเชิงปรัชญาในระดับสากล

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ความชอบธรรม, การพัฒนาชาติ

ABSTRACT

This research objective was to support the philosophy of sufficient economy (PSE) as new paradigm of sustainable development by using the philosophical analysis and dialogue to gathering the opinion and data to extension the concept of thought and categorizes to be optimized ideas. The result found that the righteousness of PSE had to considerate in many dimensions such as; 1. PSE as the King's policy had the religious righteousness as the divine right and Bodhisattva belief in Buddhism who sustain the compassion, justice and give the happiness, prosperity to the people. And the center of power relation and the people had to obedience and faithful with ancient ritual and tradition. 2. PSE as the governance policy had the legitimacy righteousness as the public contract, hegemony in the national economic and social development plan for long period and presented in Nation strategies for next 20 years (2017-2036) by linking the King's philosophy to the nation development in all dimension with the integration on the middle way. 3. PSE as the legality righteousness, the constitution B.E. 2560 had the PSE legislation in section 6 the state policy and code 75, so the role of righteousness to drive the social system worked properly. The righteousness promotion via the registration is the same main direction as the many countries. 4. PSE as the philosophy had the righteous according to the subject such as; 1) Metaphysics as dualism and moderate postmodern philosophy which dominance in development the quality of life in the lifestyle under the current stage of diversity knowledge. 2) Epistemology according to the MPP had the answer that congruence to the way

of thinking in Thai society which is re-read all, reject none, and selected the good to fit the present lifestyle to develop the quality of life. 3) Ethical philosophy has the align with the goal of PSE to develop the quality of life to the highest goal. The research was point out that PSE had the undoubted righteousness to be the fundamental philosophy of the development of the nation and had to distribution via philosophical reasoning among the international level.

Keywords: philosophy of sufficiency economy, righteousness, national development

1. บทนำ

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศประสบปัญหาในระดับปรากฏการณ์ ทุกฝ่ายดูเหมือนจะตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพยายามนำไปใช้ในทุกระดับของการพัฒนา แต่กลับพบปัญหาในระดับความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ ผู้ปฏิบัติต่างพากันทำสิ่งที่เชื่อว่าเป็นแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยทำตามๆ กัน ทั้งที่ยังไม่มีคำอธิบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ being-in-the-world และแสดงความชอบธรรมในการเป็นปรัชญาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ จึงทำให้เกิดข้อสงสัยในระดับปรากฏการณ์ขึ้นในที่สุด คำตอบเชิงปรัชญาเท่าที่มี ได้แก่ กิรติ บุญเจือ (2558) ได้ศึกษาว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาจริยะ (philosophical ethics) ที่มุ่งไปสู่ความสุขแท้ตามสัญชาตญาณปัญญา (intellectual instinct) และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยปรัชญากระบวนทรรศน์หลังนวยุค (moderate postmodern philosophy) จึงมีความชอบธรรมในการเป็นปรัชญาพื้นฐานเพื่อการพัฒนาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงย่อมจะมีความชอบธรรมในการเป็นปรัชญาของเรื่องที่จะศึกษา แต่ความชอบธรรมนั้นควรที่จะเปิดโอกาสในการตีความด้วยแนวคิดทางปรัชญาหลังนวยุค เพื่อจะชี้แจงทุกกลุ่มทุกฝ่ายให้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อความสุขแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติได้ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามวิจัยว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความชอบธรรมเพราะเป็นปรัชญาไทยหลังนวยุคที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติอย่างยั่งยืนหรือไม่ โดยผู้วิจัยมีคำตอบสมมติฐานว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความชอบธรรมในการเป็นปรัชญาเพื่อการพัฒนาประเทศชาติ หลังจากนั้นจึงดำเนินการวิจัยทางปรัชญาดังนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเสนอปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนทรรศน์ใหม่ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงปรัชญาอย่างอัตนัยเป็นเบื้องต้น การวิเคราะห์เชิงเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารการพัฒนาและความยั่งยืนของอารยธรรมถึงขอบเขตความชอบธรรมและสิทธิจากความชอบธรรมในการเป็นปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ จำกัดข้อมูลเท่าที่ผู้วิจัยเข้าถึงได้ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2559 – 30 กันยายน พ.ศ. 2560 วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสารวิชาการ และงานเขียนเกี่ยวกับมโนคติด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารการพัฒนาและความยั่งยืน จากนั้นสรุปแนวคิดเชิงมโนคติ
2. การวิเคราะห์ความชอบธรรมที่เกี่ยวข้องกับมโนคติทางปรัชญา
3. การพูดคุยในวงสนทนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านปรัชญาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านปฏิบัตินิยมด้วยวิธีสนทนา (dialogue) ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการผ่านกิจกรรมวงน้ำชา (tea party) หรือวงกาแฟ (coffee corner) และทำการบันทึกข้อคิดเห็น ความรู้ มาขยายข้อมูลในเชิงกรอบความคิดปรัชญา
4. คณะผู้วิจัยดำเนินการกระบวนการอภิปรายปัญหาเชิงปรัชญา ด้วยวิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discursive) เพื่อแลกเปลี่ยน ตั้งประเด็นปัญหา ขยายกรอบความคิด และตกผลึกความคิดเชิงปรัชญาและความคิดเชิงปัญญาปฏิบัติ
5. วิเคราะห์ข้อมูลความคิด จัดหมวดหมู่ความคิดเชิงปรัชญาให้เหมาะสม
6. สรุปและอภิปรายเนื้อหาวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ ความชอบธรรมมีหน้าที่สนับสนุนสิ่งที่จะกระทำนั้นในทุกมิติ กระนั้น ความชอบธรรมย่อมต้องเน้นความมั่นคงยั่งยืนต่อสถาบันหลัก คือชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ดังนั้น ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องพิจารณาจากหลายด้าน ได้แก่

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะนโยบายของพระมหากษัตริย์เป็นความชอบธรรมทางศาสนา ตามแนวคิดเทวสิทธิ์ในฐานะสมมติเทพที่จะทรงไว้ซึ่งเมตตาธรรม ยุติธรรมและบันดาลความสุข ความรุ่งเรืองแก่ประชาชน พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ตามแนวคิดพระพุทธศาสนาที่ทรงบำเพ็ญบารมีธรรมเป็นธรรมราชา ทรงทศพิธราชธรรม และมีลำดับความสัมพันธ์กับประชาชนในฐานะศูนย์กลางแห่งอำนาจ โดยมีจารีตประเพณีที่ชัดเจนที่ประชาชนต้องน้อมรับและเชื่อฟังโดยศุภฤกษ์
2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะนโยบายของรัฐบาลเป็นความชอบธรรมทางรัฐศาสตร์ มีลักษณะเป็นสัญญาประชาคม เป็นอำนาจหน้าที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 จนถึงปัจจุบันฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-64) นั่นคือ ต่อเนื่องยาวนานถึง 22 ปี และยังปรากฏอยู่ในแผน

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) การเชื่อมโยงศาสตร์พระราชากับการพัฒนาประเทศ นั่นคือ จะเป็นสัญญาประชาคมและอำนาจนำในประเทศไทยกว่า 38 ปี เพื่อให้การพัฒนาในทุกมิติมีการบูรณาการ บนทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี สอดคล้องกับภูมิสังคม การพัฒนาทุกด้าน มีคุณภาพ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศน์ มีความสอดคล้อง เกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาในมิติหนึ่งต้องไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อมิติอื่นๆ รวมทั้งต้องมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์

3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบทบัญญัติทางกฎหมายเป็นความชอบธรรมทางนิติศาสตร์ มีกฎหมายสนับสนุนเกษตรกรรมและเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีบทบัญญัติอันเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บัญญัติไว้คือ หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 75 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติอีกหลายฉบับซึ่งทำให้เกิดบทบาทของความชอบธรรม ทำให้สังคมเกิดเป็น สังคมที่ทำงานด้วยดี เป็นสังคมที่อยู่กันอย่างปกติสุข กลไกต่างๆ ของสังคมทำงานไปได้ตามที่แต่ละอย่าง ได้รับการออกแบบมา ผู้คนไม่เดือดร้อน กฎต่างๆ ของสังคมมีความชอบธรรมของกฎหมายตามเจตนารมณ์ ของกฎหมายกฎหมาย เพื่อจะคุ้มครองส่งเสริมและลงโทษผู้กระทำความผิด ความเป็นธรรมในทางสังคมที่ ส่งเสริมผ่านการทำให้ระบบกฎหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกับความเป็นธรรมทางสังคมเป็นกระแสหลัก ของหลายประเทศ

4. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเป็นความชอบธรรมตามหลักปรัชญา

1) อภิปรัชญาตามลัทธิทวินิยม รวมทั้งสาระทางอภิปรัชญาตามแนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคสาย กลางด้วย ประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ไม่สนใจค้นหาความจริง แท้ แต่สนใจว่า อะไรคือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ในสภาวะปัจจุบันท่ามกลาง ความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายและแตกต่างกันนั้นมนุษย์จะกระทำอย่างไรให้มนุษย์เกิดความสุขแท้อย่างมี คุณภาพ และเป็นความสุขแท้ที่มีอยู่ให้แก่เพื่อนมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสุขและสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ อย่างมีความสุขอย่างแท้จริงตามวิถีความเป็นจริงแห่งชีวิตที่เป็นอยู่ในช่วงเวลานั้น ๆ

2) ญาณปรัชญาตามปรัชญาหลังนวยุคที่ปฏิเสธวิธีการศึกษาค้นคว้าและความเชื่อทั้งหมด และได้ เสนอความเชื่อใหม่ว่า ทุกอย่างในวิถีชีวิตของมนุษย์ของแต่ละคน ควรสนใจวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ ดีกว่า ว่าควรดำเนินการอย่างไรให้บรรลุเป้าหมาย สิ่งที่สมควรยกขึ้นใหม่คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต สมควรละ ทิ้งเสียทั้งหมด เพราะไม่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตในปัจจุบันอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุค สายกลางที่เสนอทางออกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่น่าสนใจและสอดคล้องกับวิถีคิดของสังคมไทยว่าควร ศึกษาย้อนอ่านให้หมด ไม่ควรละเว้น และควรคัดสรรเฉพาะส่วนที่ดีที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตในปัจจุบันเพื่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

3) ปรัชญาจริยะ จากการเปรียบเทียบจะพบความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายของหลักปรัชญาจริยะ นั่นคือ ทั้งสองหลักล้วนมีเป้าหมายแนวคิดเดียวกัน กล่าวคือ มุ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต

5. อภิปรายผลการวิจัย

บทบาทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ การทำความเข้าใจปรัชญาตามหลักเหตุผลจะทำให้การปฏิรูปประเทศดำเนินไปโดยการเชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชา (King's philosophy) และเกิดการต่อยอดศาสตร์ความรู้ต่างๆ ไปสู่โลกทรรศน์ใหม่ที่ก้าวพ้นความเป็นชาติรัฐแต่เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านโลก ปรัชญาเพื่อการพัฒนาประเทศจึงต้องดำเนินการ วิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาทั้งในทางเนื้อหาวิชาการ ทฤษฎี ตัวบท เอกสาร และการตอบคำถามเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์ การพูดคุย การสนทนา จะทำให้ได้ข้อคิดเห็น ทรรศนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ทรงคุณค่าในการนำเสนอแนวคิดทางปรัชญาใหม่ที่จะกลายเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศชาติได้ เมื่อเข้าใจในเชิงกว้างก็จะทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางปรัชญา คุณค่าในเชิงวิจักษ์ และนำไปสู่การประยุกต์ใช้ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้ เมื่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาซึ่งต้องเข้าใจอย่างปรัชญา เป็นปรัชญาจริยะสำหรับให้มนุษย์ตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ ที่นำไปสู่วิถีแห่งการปฏิบัติดีจนเป็นนิสัย เกิดเป็นความประพฤติดี ย่อมสอดคล้องกับปรัชญากระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลางที่เสนอให้มนุษย์มุ่งกระทำเพื่อความสุขแท้ตามความเป็นจริงเป็นความสุขสูงสุดด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อมนุษย์ประพฤติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นปรัชญาจริยะที่นำไปสู่ความสุขจากการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง มนุษย์ย่อมต้องคิดอ่านหาวิถีการดำรงชีวิตให้เหมาะสมซึ่งย่อมจะได้เกิดความสุขตามสัจจัตถญาณ ปัญญา (กิริติ บุญเจือ, 2556) คือ การได้คิด และด้วยพลังแห่งปรัชญาหลังนวยุค คือ การสร้างสรรค์ปรับตัว ร่วมมือและแสวงหา จะทำให้มนุษย์ได้คิดได้อย่างหลากหลาย และการพอเพียงที่ส่งเสริมการแบ่งปันย่อมเน้นการที่มนุษย์จะดำเนินชีวิตด้วยความเมตตา มุ่งสู่การมีความสุขบนความสุขของผู้อื่น ดังนั้นมนุษย์ย่อมมีความสุขแท้ตามความเป็นจริง และสามารถส่งเสริมด้วย

การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกระบวนทรรศน์อื่น คนที่ถือกระบวนทรรศน์ทางปรัชญาต่างกันตีความความสุขต่างกัน แต่เมื่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญากระบวนทรรศน์หลังนวยุค หากแต่เพียงมนุษย์ได้ลองปฏิบัติตามเขาย่อมจะพบว่าเมื่อเขาเริ่มปรับตัวและใช้ศักยภาพด้วยพลังของหลังนวยุคเขาก็จะพบการพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งทำให้เขามุ่งหน้าไปสู่ความสุขแท้ได้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้เปิดกว้างต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยเพียงกำกับให้กระทำด้วยความพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันมิให้ตกไปอยู่ในฝ่ายแสวงหาความสุขไม่แท้เท่านั้น

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาจริยะย่อมมีบทบาทเป็นเกณฑ์กำกับความประพฤติต่าง ๆ เพื่อให้ได้เป้าหมายของชีวิตคือความสุข โดยพิจารณาผ่านความประพฤติในระดับปัจเจกบุคคล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมการใช้ปัญญาคิดหาหนทางประกอบสัมมาอาชีพอย่างมีเหตุมีผล และคิดอย่างรอบคอบเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันเอาไว้ให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดี นั่นคือทำงานเพื่อให้มีทรัพย์สินเงินทองไว้มากเพียงพอที่จะค้าประกันได้ว่าชีวิตของเขามีความมั่นคง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมความพอมีพอกิน การดำรงชีวิตมีความเรียบง่าย สอดคล้องกับสังคม เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มั่นคง มั่นคง และยั่งยืน

ความเป็นปรัชญาจริยะหลังนวยุคของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แก่นแท้ของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มาตรการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการแบ่งปันซึ่งกันและกัน เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถูกมองผ่านการตีความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ เป็นหลักคิดเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ร่วมกันกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีทรัพยากรมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดย 1. การไม่ยึดมั่นถือมั่น คือ ใช้แนวทางทางสายกลางอันเป็นหลักการที่แสดงถึงความไม่ยึดมั่นถือมั่น เพราะทางสายกลางไม่ได้เอียงข้างไปซ้ายหรือขวา บนทางสายกลางจึงเปิดโอกาสสำหรับความคิดเห็น และการแสดงออกต่างๆ ได้มาก โดยไม่ปิดกั้น เพียงระวังไม่ให้ออกนอกกรอบทางสายกลางเท่านั้น 2. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือ มุ่งใช้กับผู้ด้อยโอกาส ชนส่วนน้อย คนชายขอบ ผู้เสียเปรียบในสังคม เพื่อให้เขาได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิตและร่วมสร้างสรรค์สังคมไปพร้อมๆ กันกับคนส่วนใหญ่โดยไม่จำเป็นต้องคิดและเชื่อเหมือนกัน ย่อมต้องใช้คุณค่าของความเข้าใจและการยอมรับในความเป็นอื่น 3. การพัฒนาคุณภาพชีวิต การประพฤติดีในทางสายกลางอย่างหลังนวยุคคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ให้ดีขึ้นไปเรื่อยๆ จนพบความสุขในระดับที่พอใจ แล้วก็พัฒนาต่อไปสู่ความสุขที่มากขึ้นไปเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด เป็นระดับคุณภาพความสุข ไม่ใช่ปริมาณความสุขมากที่สุด ความประพฤติใดๆ เพื่อการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องกระทำด้วยพลังแห่งการสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือและการแสวงหา เพื่อให้เกิดการก้าวไปข้างหน้าเพื่อสิ่งที่ดีขึ้นไปเรื่อยๆ (Proactive) ไม่หยุดนิ่งเฉยเพียงเท่านั้น และย่อมสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ ได้

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความชอบธรรมในหลายมิติ ได้แก่ ความชอบธรรมทางศาสนา ความชอบธรรมทางรัฐศาสตร์ ความชอบธรรมทางปรัชญา การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มประเมินจากระดับปรัชญานำไปสู่การคุณค่าที่แท้จริงของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นแนวทางให้เกิดการประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและความสุขของสังคมย่อมเกิดเป็นความสุขแท้ตามความเป็นจริงได้ ได้แก่

1. การประยุกต์ใช้ในระดับครอบครัว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงย่อมเป็นกรอบกำกับความคิด ความประพฤติของแต่ละคนในครอบครัวให้รู้จักความพอดี รู้จักทางสายกลางในการดำเนินชีวิต หากเขาคิดได้ว่าขาดส่วนใด ก็ต้องคิดหาความรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ของปัญหาแล้วจึงจะคิดเริ่มแก้ไขปัญหาคือ การหาคำตอบหลายๆ คำตอบเท่าที่เป็นไปได้ จากนั้นพิจารณาคำตอบว่าสิ่งใดปฏิบัติได้หรือไม่ได้ จึงเลือกสิ่งที่ปฏิบัติได้อย่างง่ายที่สุดเพื่อลงมือปฏิบัติ กระทำกรงานต่างๆ อย่างพอประมาณ ไม่มากเกินไปจนไม่มีเวลาอยู่ร่วมกันกับสมาชิกอื่นในครอบครัว ไม่น้อยเกินไปจนไม่พอมีพอกิน ทำงานเพื่อให้มีทรัพย์สินเงินทองไว้พอที่จะค้าประกันได้ว่าครอบครัวมีความมั่นคง ไม่ลำบาก เพราะทุกคนในครอบครัวมีหน้าที่ในการดูแลคนในครอบครัวให้ได้ดำรงชีวิตในสังคมได้

2. การประยุกต์ใช้ในระดับชุมชน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนอาจมองได้ถึงการพึ่งพาตนเองได้ของคนในชนบท ชุมชนชนบทมักทำอาชีพเกษตรกรรม จึงควรเน้นการการมีความสุขแท้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน การพึ่งพาตนเองได้ของคนในเมืองเน้นที่คุณภาพชีวิตที่เขาต้องการก็จะสอดคล้องไปกับการทำงานได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพในการพัฒนาตนเองและเป็นหลักยึดเหนี่ยวให้กับคนในครอบครัวและคนในที่ทำงานได้อย่างดี ชุมชนมีศักยภาพใด ใครประกอบอาชีพอะไรเขาก็ทำอย่างเต็มกำลัง เพราะเขาจะกระทำด้วยความรอบคอบ ด้วยความรู้ความเข้าใจ และมีคุณธรรมประจำใจ การเสียสละสุขและผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อสุขและประโยชน์ส่วนรวม

3. การประยุกต์ใช้ในระดับรัฐ มนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกและชุมชนย่อมปรารถนาดีต่อประเทศชาติและพร้อมจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น พร้อมที่จะร่วมมือและปฏิบัติตามนโยบายการพัฒนาที่เหมาะสมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความมีคุณธรรมจะกำกับให้การกระทำต่างๆ เป็นไปเพื่อที่จะมุ่งการพัฒนาคุณภาพของสังคมให้ดีขึ้นเพื่อความผาสุกของทั้งประเทศ ดังนั้น จึงจะมีการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจต่อกฎหมาย แนวทางการบริหาร แนวทางการพัฒนาประเทศชาติ แสวงหาการมีส่วนร่วม (participation) การเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา (engagement) และการมีพันธะที่จะต้องกระทำด้วยใจอย่างจิตอาสา (commitment) การพัฒนาที่ดำเนินการโดยสนใจในผู้อื่น (concerning in the other) ย่อมเป็นการพัฒนาที่ต้องใช้พลังแห่งการสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือ และการแสวงหาสิ่งใหม่ที่ดีขึ้นไปกว่าเดิม เพราะผู้อื่นในที่นี้ไม่ใช่เพียงเรื่องของคน แต่ยักรวม คน สัตว์ สิ่งของ ธรรมชาติและโลกใบนี้ การเน้นภูมิปัญญาไทยจะทำให้เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้กระทำการอย่างเต็มกำลัง จึงจะผลักดันให้เกิดนโยบายที่พอเพียง คือนโยบายการพัฒนาประเทศที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และไม่ละเลยกลุ่มใดหรือพื้นที่ใดเลย ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลและการมีภูมิคุ้มกันจะทำให้รัฐออกแนวทางการปฏิบัติงานภาครัฐที่เหมาะสม ทุกภาคส่วนยอมรับได้ และมีแนวทางแก้ไขเมื่อพบปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้ง

4. การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแผนพัฒนาประเทศ บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิรูปประเทศและการพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ทั้งในด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขา การพัฒนาการเกษตรสู่ความเป็นเลิศด้านอาหาร การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคน การลดความเหลื่อมล้ำ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ การพัฒนาพื้นที่ ภาค และการเชื่อมโยงภูมิภาค

5. การประยุกต์ใช้ในองค์กรเอกชน ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพื่อให้การพัฒนาองค์กรเน้นที่ความก้าวหน้าของกิจการ มีการผลิตและการบริการที่มีคุณภาพ มีการบริหารจัดการที่เน้นคน และความยั่งยืนขององค์กรด้วยหลักการมีภูมิคุ้มกัน และด้วยเงื่อนไขคุณธรรม องค์กรภาคเอกชนย่อมเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมได้ การปรับตัวและการร่วมมือกันภายในองค์กรจะมีมาก เพราะต่างก็ปรารถนาดีต่อกัน เป็นการแข่งกันดี สร้างการบูรณาการผ่านการที่เครือข่ายภาคประชาชนและองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันจัดทำแนวทางพัฒนาโดยใช้ทุนทางสังคม (เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ทรัพยากร วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ ค่านิยมร่วม ความเอื้ออาทร และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนชุมชน สังคมให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาท้องถิ่น และมีเทคนิคที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน

6. การเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีการเผยแพร่ให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึงในประเทศไทย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแสดงคุณค่าที่แท้จริงของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนทุกระดับอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและเกิดการคิดวิจารณ์ญาณเพิ่มเติมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การเผยแพร่สู่ประชาชนนั้นควรดำเนินการผ่านทีมสอน (teaching) กับทีมอบรม (educating) (กิริติ บุญเจือ, 2556) ทีมสอน มีหน้าที่สอนให้มีความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐาน เนื้อหาต้องเน้นใน 4 ด้านคือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงวิชาการ หลักปรัชญาและการตีความตัวบท หลักปฏิบัติตามวิถีการปฏิบัติตนด้วยคุณธรรม 4 ประการ หลักเมตตาที่จะมุ่งไปสู่ความสุขบนความสุขของผู้อื่นอันเป็นความสุขแท้ และกระบวนการทบทวนหลังนวยุคเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกระดับ พัฒนาทุกแห่งทุกมุม ให้เกิดพัฒนาเรื่อยไปอย่างไม่หยุดยั้ง ทีมอบรม จำเป็นเมื่อประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจแล้ว ก็ควรที่จะมีการอบรมให้เขาประพาสได้จนเป็นนิสัยตลอดชีวิต โดยเน้นการสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือและการแสวงหาตามแนวทางปรัชญาหลังนวยุคด้วยเจตนาที่จะพัฒนาตน ผลของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงจะเป็นไปในเชิงรุกต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้เป็นความผาสุกของประเทศได้ โดยขอความร่วมมือจากองค์การศาสนาและองค์การเอกชนต่างๆ เพื่อฝึกปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ในชีวิตจริง

7. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับโลก ต้องแสดงว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณลักษณะของปรัชญาหลังนวยุคและเป็นปรัชญาจริยะจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่ทางเลือกใหม่ในการพัฒนาอารยธรรมของมนุษยชาติที่จะมุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสุขแท้ โดยนำเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อความสุขแท้ของมนุษยชาติด้วยวิธีการสายกลาง เมื่อมนุษย์ได้รู้จักการตีความทางสายกลาง (middle path) และสำคัญเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องเช่น ความพอประมาณ (moderation) ความมีเหตุมีผล (reasonableness) การมีภูมิคุ้มกัน (self-immunity) ก็จะทำให้ตระหนักถึงวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ตระหนักได้ถึงคุณค่าในฐานะปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง และปรัชญาจริยะเพื่อการดำรงชีวิตให้มีความสุขแท้ตามความเป็นจริงได้ นั่นคือมนุษย์เข้าใจถึงวัฏจักรของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวพันกัน เป็นสมดุลของโลก และมุ่งเน้นการอยู่รอดของโลกอย่างมีคุณภาพที่ดี ธรรมชาติสร้างให้ต่างต้องพึ่งพากันและกันโลกถึงจะอยู่รอด มนุษย์มีฐานะเป็นผู้อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม จะต้องใช้ปัญญาหรือศักยภาพที่พัฒนาแล้วนั้น มาใช้เป็นเครื่องดำรงรักษาส่งเสริมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ให้เกื้อกูลส่งผลดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลดีด้วยกันทั้งระบบ โลกก็จะเป็นบ้านที่เราสามารถอาศัยอยู่ได้อย่างมีความสุขสบายและนานตราบนาน ชี้แจงระดับที่แตกต่างจากความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปัน เพื่อให้เกิดการคิดต่อ ถกปัญหา กระตุ้นความอยากรู้อยากเรียนของประเทศตะวันตกเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการปรัชญาต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเมื่อมีความเข้าใจอย่างปรัชญาแล้ว การ

นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศต่างๆ ในโลกย่อมเป็นไปได้ตามความเหมาะสมของประเทศนั้นๆ

บรรณานุกรม

- กীরติ บุญเจือ, รวิช ตาแก้ว, เอนก สุวรรณบัณฑิต, เมธา หริมเทพาธิป, สิริกร อมฤตวาริน. (2558). ความ
เป็นหลักร่วมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- กীরติ บุญเจือ. (2551). **คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลัง
แผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารพัฒนาองค์ความรู้
- กীরติ บุญเจือ. (2546). **ปรัชญาภาษาชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ภักตกุล นาคจุ. (2551). ความชอบธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยผ่านจริยศาสตร์
หลักร่วมของภักตกุล นาคจุ. (2551). ความชอบธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
ของไทยผ่านจริยศาสตร์หลักร่วมของบอมัน. **วารสารการศึกษาไทย**. 4 (48): 14-21.
- เมธา หริมเทพาธิป และ เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2559). พัฒนาอย่างพอเพียงด้วยการมีส่วนร่วมเพื่อธรร
มาภิบาล. ใน รวิช ตาแก้ว/ (บก.), **ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง**. (หน้า ๒๐๗-๒๑๘). กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริย
ศาสตร์.
- สิริกร อมฤตวาริน. (2558). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขแท้ตามความเป็นจริง: การศึกษาเชิง
วิเคราะห์ วิจัยและวิธาน. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพฯ, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Bunchua, K. (2005). Dynamic heritage of Thais through five paradigms. In McLean, G. F.
(Ed.), **Cultural heritage and contemporary change series IIID** (South east ASIA
vol.3, pp. 267-73), Council for research in values and philosophy retrieved April
20, 2016, from <http://www.crvp.org/book/Series03/IIID-3/front.htm>
- Bauman, Z. (1996). **Postmodern ethics**. Cambridge: Blackwell.
- Calkins, P. (2009). Sufficiency economy matrices: Multi-period optimization for local
development planners. **J Econ Manage**. 5(2) : 305-32.
- Kantabutra, S. (2008) Development of the Sufficiency economy philosophy in the Thai
business sector: Evidence, future research & Policy implications. Retrieved April
20, 2016, from <http://sufficiencyeconomy.org>

- Isager, L., Ivarsson, S. (2010). Strengthening the moral fibre of the nation: The King's sufficiency economy as etho-politics. In Ivarsson Editor. **Saying the Unsayable**. (pp. 223-39). Singapore, NIAS.
- Morkuniene J. (Ed.). (2004). Social philosophy, paradigm of contemporary thinking. **Cultural heritage and contemporary change series IVA**, Eastern and Central Europe Vol.23. Council for research in values and philosophy. Retrieved April 20, 2016, from <http://www.crvp.org/book/Series04/IVA-23/contents.htm>.
- Noy, D. (2011). Thailand's sufficiency economy: Origins and comparisons with other systems of religious economics. **Social Compass**. 58(4): 593-610.
- UNESCO. (2012) **Towards a sufficiency economy: a new ethical paradigm for sustainability**. retrieved April 20, 2013, from <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/anticipation-and-foresight/unesco-future-lectures/towards-a-sufficiency-economy>.
- UN Secretary-General office. (2006). **Thai king's development agenda, visionary thinking inspiration to people everywhere, Say Secretary-General to Bangkok Panel**. Retrieved April 20, 2013, from <http://www.un.org/press/en/2006/sgsm10478.doc.htm>.
- Wibulswasdi, C., Piboolsravut, P., Pootrakool, K. (2009). **Sufficiency economy philosophy and development**. Bangkok: The Crown Property Bureau.